

PROGRAM GRUPOWYCH ZAJĘĆ LOGOPEDYCZNYCH KSZTAŁTUJĄCYCH MOWĘ SKIEROWANY DO UCZNIÓW LICEUM

Opracowała: Beata Micyk

Spis treści

1. Założenia programu
2. Cele programu
3. Realizacja programu
4. Procedury osiągania celów
5. Przewidywane efekty
6. Ewaluacja programu
7. Bibliografia

Założenia programu

„Program grupowych zajęć logopedycznych kształtujących mowę” skierowany jest do uczniów liceum, przejawiających trudności językowe. Realizowany jest w wymiarze jednej godziny lekcyjnej tygodniowo.

Cele programu

1. Kształtowanie prawidłowej mowy poprzez korygowanie zaburzeń w zakresie strony fonetycznej, leksykalnej i gramatycznej wypowiedzi.
2. Stymulowanie opóźnionego rozwoju mowy.
3. Doskonalenie wymowy już ukształtowanej.
4. Wdrażanie do praktycznego wykorzystania nawyków poprawnej wymowy przyswojonej w toku ćwiczeń.
5. Usprawnianie techniki czytania i pisania.
6. Wdrażanie dzieci do twórczej aktywności słownej.

Realizacja programu

1. Diagnoza logopedyczna
2. Ćwiczenia przygotowujące narządy artykulacyjne do wywołania zaburzonych głosek

ĆWICZENIA ODDECHOWE

- wyrabianie oddechu dla mowy, wydłużanie fazy wydechowej, ćwiczenia emisyjne, ćwiczenia ekonomicznego zużywania powietrza i umiejętności synchronizowania pauz oddechowych z treścią wypowiedzi.
- wdech przez nos, wydech ustami,
- unoszenie rąk w górę podczas wdechu, spokojne opuszczanie rąk przy wydechu,
- wykonywanie wdechu i zdmuchiwanie świeczki (powoli, szybko) na wydechu,
- wykonanie wdechu wymawiając „s” z jednakową głośnością,
- wykonanie wdechu wymawiając „s” raz ciszej, raz głośniej,
- wykonanie wdechu dmuchając na skrawek papieru (odchylenie papieru musi być cały czas jednakowe),
- wydmuchiwanie baniek mydlanych przez słomkę,
- zdmuchiwanie płomyka świecy przy zwiększanej stopniowo odległości,
- dmuchanie na kłębuszki waty, papierowe kulki, piłeczki,
- nadmuchiwanie balonów,
- gra na organkach, trąbce, gwizdku.

ĆWICZENIA NARZĄDÓW ARTYKULACYJNYCH

usprawnianie właściwego funkcjonowania narządów mowy, wywoływanie głosek w izolacji, utrwalanie ich poprawnej realizacji w sylabach, logotomach, wyrazach, zdaniach z nasileniem głoski ćwiczonej.

ćwiczenia języka:

- ✓ gwałtowne wysuwanie i wsuwanie języka w głąb jamy ustnej,
- ✓ zlizywanie z talerzyka miodu, posypki na torty,
- ✓ „kłaśkanie” językiem o podniebienie twarde,
- ✓ dotykanie czubkiem języka na zmianę dolnych i górnych zębów przy silnie opuszczonej żuchwie,
- ✓ unoszenie czubka języka do wałka dziąsłowego,
- ✓ wysuwanie języka na górną wargę,
- ✓ odklejanie opłatka, chrupki od wałka dziąsłowego,
- ✓ głośne wymawianie głoski a z jednoczesnym unoszeniem języka do wałka dziąsłowego,

- ✓ kilkakrotne uderzanie czubkiem języka o wałek dziąsłowy,
- ✓ wielokrotne wymawianie sylaby da z głoską d realizowaną dziąsłowo jak w wyrazie Andrzej, drzewo,
- ✓ lizanie podniebienia przy otwartych ustach,
- ✓ wypychanie językiem policzków.

ćwiczenia warg:

- szybkie zmienianie układu ust „uśmiech”-„ryjek”,
- utrzymywanie na wargach zwiniętych w „ryjek” kółeczka z cienkiego drucika, podczas wykonywania ćwiczeń manualnych (chodzi o odwrócenie uwagi od wykonywanego ruchu warg, by ćwiczona czynność wykonywana była automatycznie),
- wykonywanie ruchów imitujących gwizdanie i cmokanie,
- zakładanie wargi dolnej na górną i odwrotnie,
- dmuchanie przez wargi ułożone w kształt dziobka i z zębami górnymi na dolnej wardze,
- parskanie,
- półuśmiech-odciąganie na przemian kącików warg,
- nadymanie policzków i powolne wypuszczanie powietrza ustami lub nosem.

ćwiczenia podniebienia miękkiego:

- wdychanie i wydychanie powietrza przez nos,
- wypowiedanie sylaby apa z przedłużeniem momentu zwarcia warg,
- wypowiedanie sylab ap, op, ep, yp, up z przedłużeniem zwarcia warg,
- ćwiczenia z rurką (przenoszenie kawałków papieru),
- ziewanie.

ćwiczenia żuchwy:

- opuszczanie i unoszenie żuchwy ku górze,
- wykonywanie ruchów poziomych, raz z wargami rozchylonymi, raz z zamkniętymi,
- ruchy do przodu i do tyłu.

ĆWICZENIA EMISYJNO – GŁOSOWE

- wyrabianie właściwej tonacji, kierowanie głosu na maskę, ćwiczenia umiejętności modulowania siły głosu i prawidłowego brzmienia głosek w sylabach, wyrazach, zdaniach, naśladowanie głosów.
 - próby wymowy poszczególnych bądź niektórych samogłosek na różnej tonacji,
 - ćwiczenia na wyrazach dźwiękonaśladowczych (muuu..., chał chał..., pi pi..., itp.),
 - stajemy swobodnie w niewielkim rozkroku, ręce luźno zwisają wzdłuż ciała, głowa lekko pochylona do przodu. Unosząc powoli głowę, bierzemy głęboki wdech a wypuszczamy gwałtownie parszcząc jak koń (powtarzamy kilka razy),
 - wyobraźcie sobie, że jesteśmy w lesie i chcemy przywołać koleżankę i kolegę, których nie widzimy
- a) przeciągamy samogłoskę w pierwszej sylabie: Kaaaaa...siu!, Maaaaa...ćku!
- b) przeciągamy samogłoskę w drugiej sylabie: Elkaaaaa...!, Tomkuuuuu...!

3. ĆWICZENIA WŁAŚCIWE Z ZAKRESU KOREKCJI WAD WYMOWY

- wywołanie głoski w izolacji,
- utrwalanie głoski korygowanej w sylabach otwartych i zamkniętych,
- utrwalanie głoski korygowanej w strukturze logotomowej,
- utrwalanie głoski korygowanej w wyrazach w nagłosie, śródgłosie i wygłosie,
- utrwalanie głoski korygowanej w zdaniach,
- automatyzacja poprawnej wymowy w mowie spontanicznej, opowiadanie ilustracji, historyjek obrazkowych, rozmowy kierowane,
- ćwiczenia utrwalające z wykorzystaniem komputera.

4. ĆWICZENIA WSPOMAGAJĄCE TERAPIĘ LOGOPEDYCZNĄ

ćwiczenia ortofoniczne:

- zabawa pt. „Wiosenny spacer” – dzieci poruszają się zgodnie z akompaniamentem do marszu, biegu, podskoków.
- zabawa pt. „Przyjście Wiosny na łąkę”. Wiosna (prowadzący) wędruje między dziećmi, dotyka je różdżką i „zamienia” w owady. Rozdaje dzieciom znaczki z obrazkiem owada. Następnie zaprasza owady do lotu. Na zakończenie owady urządzają „koncert”

- zabawa „Pszczoły.” Dzieci – pszczoły stoją w umówionych miejscach pod ścianami – tu są ule. W trakcie muzyki pszczoły wylatują z uli i latają w różne strony zbierając pyłek z kwiatów. Na przerwę w muzyce z głośnym brzęczeniem (zzzzzzz) wracają do ula. W ulu brzęczą bardzo cichutko (mmmm).
- zabawa „W lesie.” Dzieci zostają podzielone na trzy grupy zwierząt leśnych – zające, wiewiórki i ptaki. Każdą grupę zwierząt wywołuje inny akompaniament rytmiczny. Dzieci, które usłyszą swój rytm biegają po sali naśladowując wybrane zwierze, następuje zmiana rytmu i kolejna grupa naśladowuje zwierzęta,
- zabawa „Jastrząb i kurczęta”. Dzieci ruchem i dźwiękiem naśladowują kurczęta chodzące po podwórku, na sygnał tamburyna uciekają przed „jastrzębiem” w wyznaczone na sali miejsce,
- „Wróble” – podskoki obunóż w miejscu i po całej sali, z jednoczesnym dźwiękowym naśladowaniem ćwierkania,
- ćwiczenie uspokajające: marsz na palcach.

ĆWICZENIA STYMULUJĄCE ROZWÓJ SŁUCHU FONEMATYCZNEGO

- usprawnianie odbioru bodźców akustycznych,
- rozpoznawanie wrażeń słuchowych,
- ćwiczenia poczucia rytmu,
- rozróżnianie głosek dobrze i źle wypowiedzianych.
- odtwarzanie w układzie przestrzennym wystukanego „rytmu”.
- Dziecko otrzymuje do dyspozycji kilka klocków. Osoba prowadząca ćwiczenia wystukuje określony rytm zasłaniając rękę. Zadaniem dziecka jest ułożenie klocków odpowiednio do tego rytmu. Jeśli dziecko popełnia błąd, powtarzamy stukanie i naprowadzamy dziecko na poprawne wykonanie ćwiczenia,
- zabawa w pogodę. Na dźwięk „szuu...” dzieci naśladowują wiatr, który szybko wieje (ruchy ramion nad głową). Przez cały czas mówią głośno „szuuu, szuuu”. Na dźwięk „plum” – naśladowują deszcz podskakując, w momencie opadania mówią „plusk”. Na dźwięk „lalala” – dzieci kręcą się wokół własnej osi z ramionami w bok; powoli kucają, kręcąc się. Przez cały czas mówią „lalala”,
- rozpoznawanie nazwy obrazka na podstawie pierwszej głoski. Całe obrazki z jednego kompletu rozdajemy dzieciom, które kładą je przed sobą tak, aby ilustracje były widoczne. Osoba prowadząca ćwiczenia

pozostawia do swojej dyspozycji drugi komplet obrazków. Nie pokazując obrazka wypowiada odpowiednią głoskę. Każde z dzieci sprawdza, czy ma obrazek, którego nazwa rozpoczyna się od podanej głoski. Dziecko, które rozpozna właściwy obrazek, otrzymuje drugi do pary,

- wydzielanie ostatniej głoski z nazwy obrazka.

Osoba prowadząca mówi nazwę przedstawionego na obrazku przedmiotu.

Dziecko, które ma dany obrazek, podaje ostatnią głoskę nazwy i otrzymuje drugi do pary,

- różnicowanie głosek poprzez wskazywanie obrazków, rysowanie, wycinanie itp. (np. które zwierzę wydaje dany odgłos wąż – sssss..., mucha - zzzz),
- różnicowanie głosek z użyciem gestów - wymawiamy opozycyjne głoski, gdy dziecko usłyszy np. „sz” - podnosi rękę do góry (tak jak układa się język przy artykulacji), gdy „s” - opuszcza na dół,
- różnicowanie takich samych głosek, różnych i o podobnym brzmieniu lub sylab (np. ba - da – ga - ba...) – dzieci sygnalizują moment usłyszanej głoski lub sylaby.

ćwiczenia i zabawy z muzyką – logorytmika

- zabawa muzyczna „lampa – nos” ze wskazaniem wysokości dźwięków.
Prowadzący gra albo śpiewa dźwięki: wysokie, niskie. Kiedy gra dźwięk wysoki, dzieci pokazują ”lampę”, kiedy niski – „nos.”
- muzyczna zabawa z tekstem piosenki „Sanna.”
Rytmiczne powtarzanie tekstu na tle pulsu - nauka tekstu na zasadzie echa:
zi-ma. zi-ma, zi-ma
pa-da, pa-da, śnieg
ja-dę, ja-dę, w świat sa-nia-mi
san-ki dzwo-nią dzwo-ne-czka-mi
dzyń, dzyń, dzyń
dzyń, dzyń, dzyń
dzyń, dzyń, dzyń.

Rytmiczne powtarzanie tekstu ze zmienną intonacją:

- wysoko, na średniej wysokości, nisko.

- zabawa ruchowa „Sanki.” Dzieci ustawiają się w kole, formują „sanki” mówią lub śpiewają piosenkę i biegną po okręgu koła. Na zakończenie każdej zwrotki zatrzymują się, odwracają do siebie twarzami i klaszczą w ręce partnera,
- Walka z piłkami”. Prowadzący toczy kilka piłek do dziecka, które od razu odtacza je z powrotem. Czasami toczymy nawet kilka piłek na raz. Aby je odesłać dziecko musi się wykazać zręcznością i szybkim refleksem. Gra ta rozwija zręczność, spostrzegawczość, uczy przestrzegania zasad,
- Żołnierski marsz. Sylwetka wyprężona, ręce przyciśnięte do tułowia. Dziecko maszeruje jak żołnierz podczas parady. Stopy muszą być mocno wyprężone i wysunięte ku przodowi. W tej pozycji uniesiona stopa powinna być postawiona na podłodze. Ćwiczenie to wyrabia prawidłową postawę i ładny chód.
- Koń w cyrku. Należy kroczyć unosząc wysoko kolana, podobnie jak koń w cyrku. Dzieci chodzą coraz szybciej, aż wreszcie biegną. Następnie zwalniają i w końcu stają.
- Zabawa z piłką. Dzieci stają w kole. Jedno trzyma piłkę. Muzyka w takcie dwu-, trzy, czteromiarowym na zmiany. Na raz dzieci kolejno podają piłkę od dziecka do dziecka. Muszą przy tym uważać na akcenty muzyczne w zmieniającym się metrum,
- Piłka wędrowniczka. Dzieci stoją w dwóch rzędach w pewnych odstępach. Rzucanie piłką powinno wypaść na mocną część taktu, zaś w czasie pozostałych piłkę należy przetrzymać,
- Na łące. Dzieci podzielone na trzy grupy: świerszcze, żaby, pszczoły – stoją w luźnej gromadce. Każda grupa wywoływana jest do poruszania się innym akompaniamentem. Na dany sygnał, np. klaskanie, świerszcze biegną i wydają głosy – cyk, cyk...:pozostałe dzieci kucają. Potem zmienia się sygnał, np. uderzenie w bębenek – to znak dla żab, które wołają – kum, kum, rech, rech... i skaczą. Trzeci sygnał, np. gra na trąbce, wywołuje pszczoły – bzzz, bzzz... – to ich głos.
- Kolejność poszczególnych sygnałów czy zmiana melodii wywołujących poszczególne grupki dzieci jest różna, co zmusza do uważnego słuchania i szybkiego reagowania na nie.

ćwiczenia stymulujące ogólny rozwój dziecka

ćwiczenia rozwijające słownik czynny i bierny:

- rozwijanie mowy poprzez nazywanie i wskazywanie przedmiotów i nazw na obrazkach, w otoczeniu,
- opowiadanie historyjek obrazkowych,
- opowiadanie ilustracji, przeczytanego tekstu,
- udzielanie odpowiedzi na pytania,
- gry i zabawy ortofoniczne,
- ćwiczenia w czytaniu i pisaniu.

ćwiczenia w zakresie koordynacji wzrokowo – słuchowo – ruchowej

- dobieranie par obrazków (identycznych) na materiale tematycznym (materiał tematyczny przedstawia przedmioty znane dziecku z otoczenia),
- dobieranie par obrazków (identycznych) na materiale atematycznym (materiał atematyczny prezentowany jest w formie figur i wzorów geometrycznych),
- identyfikowanie kolorów,
- wyszukiwanie w rzędzie obrazków jednego różniącego się szczegółem,
- wyszukiwanie wśród zestawu obrazków identycznego z pokazanym przez dorosłego,
- odnajdywanie w pomieszczeniu desygnatu wskazanego na obrazku,
- składanie z części (od dwóch do ośmiu) obrazka (tematycznego potem atematycznego) rozcinanego w obecności dziecka,
- dopasowanie połówek do obrazków tematycznych, potem atematycznych,
- uzupełnianie części twarzy prezentowanej na planszy,
- układanie postaci ludzkiej z części,
- dokładanie elementów (np. zwierzęta i ich głowy),
- dopasowanie obrazków do konturów ich cieni,
- układanie wzorów tematycznych (domek, pajacyk itp.) z figur geometrycznych,
- układanie wzorów atematycznych z figur geometrycznych,
- układanie białych, czarnych, biało-czarnych (cztery rodzaje) kwadratów w ramce według zamieszczonego wzoru przedstawionego na oddzielnych kartach,
- układanie wzorów w liniach (cztery linie imitujące linie w zeszyście) umieszczonych na paskach,

ćwiczenia na materiale literowo wyrazowym:

- wyodrębnianie charakterystycznych elementów mylonych liter
- różnicowanie par liter, np.: (b-d, m-n, a-o),
- różnicowanie konfiguracji sylabowych, np.: (bo-do, ba-da, itp.),
- różnicowanie sylaby otwartej z zamkniętą,
- wyróżnianie sylab z mylonymi literami
- przepisywanie liter i wyrazów z literami często mylonymi,
- rozpoznawanie głosów zwierząt,
- różnicowanie dźwięków instrumentów,
- rozpoznawanie dźwięków wydawanych przez różne przedmioty,
- powtarzanie rytmu wystukiwanego ołówkiem na stoliku pod kontrolą wzroku, następnie bez kontroli wzroku.
- wspólne recytowanie wierszyków (terapeuta czyta jeden wers, dziecko powtarza),
- dzielenie wyrazów na głoski, litery i sylaby,
- różnicowanie dźwięków mowy przez powtarzanie głosek, określanie ich położenia w wyrazie,
- różnicowania głosek opozycyjnych. Należy przygotować dwa jednakowe pojemniczki, na każdym z nich widnieje zapis graficzny głoski, której różnicowanie dziecko będzie ćwiczyć, np.: š-s, ž-z, č-c, ž-ž. Dziecku podaje się po jednym obrazku, głośno i wyraźnie wymawiając nazwy przedmiotów umieszczonych na ilustracjach. Zadaniem dziecka jest prawidłowe, umieszczenie karteczek z rysunkami w pudełkach. Przy kłopotach z różnicowaniem głosek, należy dziecku dostarczyć dodatkowych informacji, zwracając uwagę na to, jak zachowują się narządy mowy: Kiedy mówię szynka-wargo robią ryjek, kiedy mówię sanki-buzia się uśmiecha itp.
- różnicowanie głosek opozycyjnych bez korzystania z ilustracji. Zadaniem dziecka jest zaznaczanie w odpowiednich tabelkach, jaką głoskę usłyszało,
- zabawa w słowa: wymyślanie wyrazów na określoną głoskę, szukanie do nich rymu,
- zabawy słowne-wykonywanie umownego ruchu na hasło dźwiękowe,
- posługiwanie się narzędziami (łyżka, widelec, nóż, młotek, nożyczki, ołówek, pisak, pędzel, grzebień, spinacz, dziurkacz, sitko, miotełka, szufelka),

- otwieranie pojemników, odkręcanie butelek,
- nawlekanie koralików, przewlekanie sznurówki przez dziurki w deseczce,
- rysowanie palcem po piasku, masie solnej,
- rysowanie po śladzie łączenie kropek,
- zamalowywanie płaszczyzn,
- obrysowywanie konturów,
- rysowanie równoległe,
- rysowanie wg wzoru,
- dorysowywanie brakujących części na obrazkach,
- rysowanie samodzielne, dorysowywanie przedmiotu do zbioru,
- zabawa plasteliną i masą solną,
- wyklejanie konturów plasteliną.

ćwiczenia orientacji przestrzennej

- określania położenia poszczególnych przedmiotów w przestrzeni, na obrazku,
- rysowanie przedmiotów w odpowiednim położeniu:
 - dorysuj pod oknem ławkę,
 - obok drzewa dorysuj kwiatek,
 - dorysuj dym z komina,
 - nad drzewami dorysuj chmurkę,
 - włosy lalki z prawej strony pomaluj na żółto,
 - pomiędzy lakami narysuj piłkę,
- udzielanie słownej odpowiedzi na pytania:
 - gdzie leżą klucze? (na stole),
 - co znajduje się pod krzesłem? (klocek),
 - obok czego stoi krzesło? (obok stołu),
- kolorowanie obrazka według instrukcji, np.:
 - pola zaznaczone kółko zamaluj na czerwono,
 - pola oznaczone kreską zamaluj na niebiesko,
 - pola zaznaczone trójkątem zamaluj na czarno;
- utrwalanie rozróżniania stron ciała:
 - pokaż prawą rękę, lewą nogę, prawe oko,
 - co masz w lewej ręce, narysuj kreskę z prawej strony kartki,

- śledzenie przedmiotu przesuwanego od lewej do prawej,
- śledzenie linii (odnajdywanie drogi do przedmiotu),
- określanie kształtów graficznych w powietrzu:
 - figur geometrycznych,
 - liter,
 - dowolnych kształtów,
- rysowanie z zachowaniem kierunku od lewej do prawej, szlaczków o różnym kształcie, kształtów literopodobnych.

ćwiczenia pamięci

ćwiczenia pamięci symultatywnej

- odszukiwanie dwóch, trzech wskazanych obrazków w całym zestawie,
- zapamiętywanie układu geometrycznego eksponowanego na ilustracji i odtwarzanie go na rysunku.

ćwiczenia pamięci sekwencyjnej

- odszukiwanie w zestawie obrazków dwóch, trzech, pokazywanych wcześniej,
- zapamiętywanie sekwencji ruchów przedstawionych przez terapeutę (stukanie młoteczką w szereg klocków),
- zapamiętywanie układów figur geometrycznych eksponowanych kolejno, np. trójkąt, kwadrat, koło itp. (w zależności od zaawansowania ćwiczeń wprowadza się dodatkowo kolor jako cechę różnicującą).

ćwiczenia pojemności pamięci

- eksponowanie określonego wzoru, który po chwili znika z pola widzenia (tematycznego np. domek, potem aтематиycznego), ułożonego z figur geometrycznych różnej wielkości, kształtu i koloru i jego odtwarzanie.

ćwiczenia myślenia

ćwiczenia umiejętności przeprowadzania klasyfikacji

- klasyfikacje tematyczne
 - budowanie zbiorów: pojazdy, owoce, narzędzia, naczynia itp.,
 - dobieranie par: parasol+chmurka, widelec+łyżka, choinka+bańka, czapka+szalik, but+skarpetka itp.,

- wykluczenie elementu ze zbioru,
- budowanie zbiorów według podanej (za pomocą obrazka) zasady
- klasyfikacje atematyczne:
 - rozdzielanie klocków według jednej cechy: koloru, wielkości, kształtu,
 - rozdzielanie klocków według jednej cechy, np. tworzenie zbiorów trójkątów i kwadratów bez względu na wielkość i kolor.

ćwiczenia umiejętności szeregowania

- szeregowanie:
 - układanie ciągów tematycznych, np.: piłka od najmniejszej do największej,
 - układanie ciągów atematycznych, np.: rosnących okręgów, wzrastającego trójkąta,
- uzupełnianie szeregu:
 - uzupełnianie brakującego elementu w szeregu,
 - układanie trzech, czterech, pięciu brakujących elementów w szeregu, przy podanym elemencie pierwszym i ostatnim.

ćwiczenie umiejętności myślenia przyczynowo-skutkowego

- układanie obrazków, na których pojedyncze przedmioty zmieniają się pod wpływem działania jakiegoś czynnika (instrukcja: Zobacz, ułożę te obrazki po kolei, a potem ty spróbuj zrobić tak samo; dziecko układa samodzielnie obrazki, uprzednio rozłożone przez badającego, po prawidłowym ich ułożeniu otrzymuje jeszcze dwa zadania),
- układanie historyjek obrazkowych (instrukcja: Spróbuj ułożyć te obrazki po kolei tak, żeby można było opowiedzieć jakąś historię. Pomyśl, co wydarzyło się najpierw, a co potem).

ćwiczenia myślenia indukcyjnego

- wykrywanie relacji między elementami (uzupełnianie elementu w zbiorze i odszukiwanie brakującego elementu),
- odnajdywanie brakujących elementów na podstawie znanych relacji (dobieranie brakujących elementów ze zbioru i rysowanie brakującego elementu).

ćwiczenia myślenia symbolicznego

- dopasowywanie schematów do przedmiotów (zadaniem dziecka jest odgadywanie, jaki przedmiot oznacza rysunek schematyczny, instrukcja: zobacz, tu są rysunki, które sama wykonałam. ponieważ nie umiem dobrze rysować, nie wszyscy potrafią odgadnąć, co narysowałam, to jest szafa, a to...),
- kodowanie (zadaniem dziecka jest dopasowanie symboli do obrazków (instrukcja: Popatrz, każdy obrazek ma swój znaczek, spróbuj narysować takie znaczki pod twoimi obrazkami).

kształtowanie twórczej aktywności słownej poprzez tworzenie swobodnych tekstów, rymowanek

wyrabianie umiejętności posługiwania się mową poprawną pod względem gramatycznym

- tworzenie rzeczowników, czasowników, przymiotników,
- tworzenie kategorii czasu, liczby, osoby,
- wprowadzanie pojęć i wyrazów, oznaczających stosunki między przedmiotami i osobami, tj. przyimki (na, nad, pod, przy, obok, itd.),
- rysowanie figur geometrycznych w różnym rozmieszczeniu jednych w stosunku do drugich (np. kwadrat i w środku krzyżyk, kółko obok kwadratu, nad nim kreskę),
- uzupełnianie tekstu, który należy uzupełnić przyimkami i spójnikami (ustnie lub pisemnie),
- w podobny sposób wprowadza się przysłowki,
- ćwiczenia konstrukcji zdań (układanie zdań z fragmentów znajdujących się na oddzielnych kartonikach, podanych w różnej kolejności),
- tworzenie form przypadkowych wyrazów, (np. narzędnik odpowiada na pytanie: kim? czym?) następnie zadawanie pytań i uzyskiwanie odpowiedzi (Czym się pisze? – odpowiedź - Pisze się...itp.).

Procedury osiągnięcia celów

Realizacja powyżej zaprezentowanego programu wiąże się z koniecznością zastosowania różnorodnych pomocy, propozycji zawartych w literaturze fachowej oraz własnych, opracowanych przez siebie. Zakres programu jest

dość szeroki i przedstawienie wszystkich zastosowanych w nim pomocy byłoby trudne, ograniczę się więc od niektórych:

- propozycje zabaw z książki „Zabawy rozwijające dla małych dzieci” H. Trawińskiej,
- zestawy ćwiczeń z książki „Zabawy rozwijające mowę dziecka” B. Hołyńskiej,
- ćwiczenia ortofoniczne z książki „Uczymy poprawnej wymowy” E. Sachajskiej,
- „Zabawy logopedycznie i nie tylko”, poradnik dla nauczycieli i rodziców E. Chmielewskiej,
- teksty wierszy i piosenek dla dzieci,
- instrumenty perkusyjne,
- autorskie scenariusze zajęć logorytmicznych, zabaw i ćwiczeń emisyjnych, ortofonicznych, wzrokowych, słuchowych, ruchowych, słowno – ruchowych, itp.,
- opracowane przez siebie pomoce,
- ćwiczenia rozwijające myślenie, pamięć i spostrzegawczości,
- gry i zabawy językowe, zestawy ćwiczeń rozwijających słuch fonematyczny,
- zestawy ilustracji, historyjek obrazkowych,
- różnorodne układanki, dobieranki, gry i domina obrazkowe, puzzle i inne,
- lizaki logopedyczne,
- programy komputerowe.

Przewidywane efekty

Proponowany program terapeutyczny ma w efekcie systematycznego stosowania doprowadzić do usprawnienia nieprawidłowości rozwoju językowego, a mianowicie:

- wykształcenia postawy komunikacyjnej,
- usprawnienia motoryki i koordynacji narządów artykulacyjnych,
- utrwalenia poprawnego wzorca artykulacyjnego,
- usprawnienia funkcji mających wpływ na rozwój mowy (pamięci, koncentracji, percepcji słuchowej, wzrokowej, ruchowej i myślenia),
- rozwijanie zasobu słownictwa i umiejętności budowania wypowiedzi poprawnych pod

względem gramatycznym.

Ewaluacja programu

Ewaluacja programu dokonywana będzie na podstawie obserwacji dziecka i jego aktywności w trakcie prowadzenia terapii.

Bibliografia

1. Chmielewska E., Zabawy logopedyczne i nie tylko, poradnik dla nauczycieli i rodziców (wraz z zeszytami). „MAC” S.A., Kielce 2001.
2. Cieszyńska J., Nauka czytania krok po kroku. WNAP, Kraków 2001.
3. Demel G., Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola. WSiP, Warszawa 1978.
4. Hołyńska B., Zabawy rozwijające mowę dziecka. Warszawa 1986.
5. Sachajska E., Uczymy poprawnej wymowy. WSiP, Warszawa 1981.
6. Słodownik-Rycaj E., Gry i zabawy językowe. „ŻAK”, Warszawa 2001.
7. Trawińska H., Zabawy rozwijające dla małych dzieci. PZWL, Warszawa 1988.
8. Wrześcińska M., chcę poprawnie wymawiać. Ćwiczenia logopedyczne – zeszyt 1 – 13. „Abedik”, Poznań 1999.
9. Zakrzewska B., Seria wydawnicza dla dzieci ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu. Zeszyt ćwiczeń 1 – 6. WSiP, Warszawa 1997